

Fiat Lingua

Title: How 'international' is your word?

Author: Johan Derks

MS Date: 08-24-2012

FL Date: 12-01-2012

FL Number: FL-00000F-00

Citation: Derks, Johan. 2012. "How 'international' is your word?" FL-00000F-00, *Fiat Lingua*, <<http://fiatlingua.org>>. Web. 01 Dec. 2012.

Copyright: © 2012 Johan Derks. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>

English version

An attempt to define "internationalism"

The concept of "international word" has never found any generally accepted definition. The definition may contain vague quantifiers such as 'several' or 'the majority'. Its meaning may even depend on the language to which it is applied. Therefore it seems impossible to conduct any scientific research on the situations and conditions on why certain words are international and others not.

The interactive program "How international is your word?", published by J.H. Derks on the site www.esp-evoluo.org, tries to make up for this omission by offering nine quantitative definitions which can be presented in a table with two entries. The first entry allows you to choose between three methods, i. e., counting the number of languages which adopted the word concerned, adding the numbers of native speakers or adding the "virtual academic values" of the languages concerned which entails accepting a Rawlsian definition of language value. The second entry allows you to choose an input base for the statistical calculation needed to compute the "degree of internationality" either starting from the "fifteenth rule" in the Esperanto grammar or from 28 European languages or from 51 languages in the world all over.

The idea of proposing those nine definitions is just to advance understanding of and research into the phenomenon of "international words" and to help esperantists to apply the fifteenth rule in a modern way.

Introduction to the use of the interactive site "How international is your word?" (www.esp-evoluo.org)

According to the Wikipedia article on linguistics, an **internationalism** or **international word** is a loanword that occurs in several languages with the same or at least similar meaning and etymology. These words exist in "several different languages as a result of simultaneous or successive borrowings from the ultimate source"¹.

In a number of constructed languages, such as Ido, Interlingua and Esperanto, the concept of internationalism is of importance, because the creation of a word stock is based on borrowing just those internationalisms.

For Interlingua it is the lifeline for creating its entire word stock, while for Esperanto, according to its creator, any speaker of the language can introduce his own new words, provided that he seeks the advice of those people who are regarded as the most authoritative in the Esperanto community.

This freedom of creating new words in Esperanto has so far not led to great controversy. Rather, it is an important factor for the development of the language. However, there are several schools of thought regarding the principles which introductions must satisfy. Writers who use new words specify their significance usually in a footnote or a separate list of neologisms. Rarely will a writer propose a new word, which bears no relation to any of the source languages of Esperanto².

Apparently the fact that Esperanto is more dependent for its development on written correspondence than on oral communication is sufficient to prevent dialect formation. The publication of dictionaries also has a strong normative influence.

The source languages of Esperanto are not clearly defined. This issue is important, however, in connection with the "fifteenth rule" of the basic grammar ("Fundamenta Gramatiko"), the first part of which reads:

The so-called "foreign" words, i.e. words which the greater number of languages has derived from the same source, undergo no change in the international language, beyond conforming to its system of orthography.

All this shows that at the time of Zamenhof (1859-1917) linguists and the Esperanto community all agreed that Esperanto is a European language. By "the greater number of languages" was meant *the greater number of European source languages*. It's not hard to deduce from primary³ and secondary⁴ research which source languages⁵ those are: two Germanic languages (German and English), two Slavic (Polish and Russian) and three or four Romance ones (French, Spanish, Italian or Portuguese).⁶

¹ cited from I.V. Arnold, whom I can't identify

² unless it concerns the denotation of a non-European object or cultural phenomenon

³ Meant are

1. the "Fundamento de Esperanto", which at the first meeting of esperantists acknowledged as a "world congress", in 1905 in Boulogne-sur-mer, was accepted as the untouchable basis of Esperanto and later statements, in particular from the originator L.L. Zamenhof himself, about its significance.

2. the languages in which the "Unua Libro" (the First Book, in which Esperanto was published) was edited in 1887 and later years

⁴ Secondary sources are Helmut Welger, the American Philosophical Society and Alfred Michaux

⁵ This applies mainly to the formation of new primitives. For the Universala Vortaro, which is part of the Fundamento, one may designate also Latin as a source language.

⁶ This list almost completely coincides with the list of so called control languages for the constructed language Interlingua.

The primary controls are English, French, Italian, Spanish, and Portuguese, with Spanish and Portuguese taken as one language. The secondary controls are German and Russian. According to *the rule of three*, a word is eligible for Interlingua if it occurs in at least three of the four primary control languages, with either or both of the secondary control languages acting as possible substitutes. (see http://en.wikipedia.org/wiki/Interlingua_and_eligibility_of_international_words)

In a globalizing world, where the influence of non-European languages, because of their number of speakers or their economic significance, constantly increases, a global interpretation of the fifteenth rule is also possible. It is also then necessary to distinguish between major and minor languages, as Zamenhof did already for the European languages, because he took from them only those considered "important civilized" languages. Thus I have been led to develop a tool, which, depending on the user's choice of three different criteria of importance, enables to determine what degree of internationality a word has.

In the Esperanto version of this interactive program first the degree of internationality a word has is calculated, given the seven or eight European languages mentioned above. In the English version that does not happen and the question is simply "How international is this word?" Herewith both the 28 European languages with at least three million speakers are examined and the 51 languages in the world with at least three million speakers, while being also translation languages in Google Translate.

Hopefully, the program helps the user to gain a more realistic idea of the transfer of words between languages and which groups of languages manifest themselves which clearly influence one another, but have little or no affinity with other language groups such as the Anglo-Romantic language group.

Thus among Europeans exists a sense of internationality of words, often only based on their wide distribution among the European languages. Of course there is international recognition of European words because of the learning of foreign languages outside Europe. However, such is the case for a very limited vocabulary. If we put that aside, then apparently the visibility of European words is much lower than expected.

Even more interesting, however, is that there are also words which penetrated really into all corners of the linguistic universe. Take the word *arsenal*, which is common both in Chinese (13 languages with 1.2 billion native speakers) and Arabic (224 million native speakers). But that is - therefore - originating from the Arabic *Dar As-Ṣinā'a* (house of construction) and penetrated from there into Italian and Chinese. 85.1% of the world population knows "arsenal" in its own language. When taking into account the importance of languages, as is operationalized in the program of www.esp-evoluo.org, then its degree of internationality is 90.7%. For Europe, that kind of degree of internationality is even 100%.

How words also compete for international knowability, appears e.g. from the synonyms *accumulator*, *battery* and *pile*. *Accu* in Europe is the most international word (97.0%), while worldwide that honour accrues to *battery* (75.2%).

Also for lexicographical research from a non-European perspective, the possibilities are unlimited. Familiarity with the Latin alphabet is assumed. With the translations based on Google Translate in almost all cases the Latin transcription is given. Where that is not the case, namely for Arabic, Hebrew, Persian and Urdu one is forwarded by the program to a site which does show the transcription.

Of course, the translations given by Google Translate must be watched carefully. To this end, the program also gives warnings and clear instructions.

Esperanto version

Provo difini "internaciaĵo"

La koncepto "internacia vorto" neniam trovis ajnan ĝenerale akceptitan difinon. La difino povas enhavi malprecizan kvantorojn kiaj 'pluraj' aŭ "la plimulto", eĉ ĝia signifo povas dependi de la lingvo al kiu ĝi estas aplikita. Tial, ŝajnas neeble fari eventualan sciencan esploradon pri la situacioj kaj kondiĉoj kial iuj vortoj estas internaciaj kaj aliaj ne.

La interaga programo "Kiom internacia estas via vorto?", eldonita de J.H. Derks en la retejo www.esp-evoluo.org, provas kompensi ĉi-tiun preterlasecon proponante naŭ kvantajn difinojn kiujn oni povas prezenti en tabulo kun du enirvojoj. La unua enirvojo permesas elekti inter tri metodoj, t.e. nombrante la lingvojn kiuj enprenis la koncernan vorton, aldonante la nombrojn de denaskaj parolantoj aŭ aldonante la "virtualajn akademiasajn valorojn» de la koncernitaj lingvoj kio kunportas akcepti Rawlsecan difinon de lingvovalor.

La dua enirvojo permesas elekti enigobazon por la statistika kalkulo bezonata por kalkuli la "gradon de internacieco" startante de la "dekkvina regulo" en la esperanta gramatiko aŭ de 28 eŭropaj lingvoj aŭ de 51 lingvoj tutmonde.

La ideo proponi tiujn naŭ difinojn estas nur por progresigi komprenon de kaj esploradon pri la fenomeno "internaciaj vortoj" kaj helpi esperantistojn apliki la dek-kvinan regulon en moderna maniero.

Enkonduko al la uzo de la interaga retejo "Kiom internacia estas via vorto?"

Laŭ la Wikipedia artikolo pri lingvistiko, **internaciismo** aŭ **internacia vorto** estas vorto kiu enpreniĝis en plurajn lingvojn kun la sama aŭ almenaŭ simila signifo kaj etimologio. Ĉi-tiuj vortoj ekzistas en "pluraj malsamaj lingvoj

rezulte de samtempaj aŭ sinsekvaj enprenoj el la origina fonto".⁷

En kelkaj planlingvoj, kiel Ido, Interlingua kaj Esperanto, la koncepto de internaciismo estas grava, ĉar la kreado de vortotrezoro baziĝas ĝuste sur enprenado de tiuj internaciaĵoj.

Por Interlingua ĝi estas la savrimeno por krei ĝian tutan vortostokon, dum por Esperanto, laŭ ĝia kreinto, ajna parolanto de la lingvo povas enkonduki sian proprajn novajn vortojn, kondiĉe ke ĝi serĉas la konsilojn de tiuj personoj kiuj estas rigardataj kiel plej aŭtoritataj en la Esperanto-komunumo.

Ĉi-tiu libereco de krei novajn vortojn en Esperanto ĝis nun ne kondukis al granda disopiniado. Pli ĝuste, ĝi estas grava faktoro por la disvolviĝo de la lingvo. Tamen, estas kelkaj skoloj de penso pri la principoj kiujn enkondukoj devas plenumi. Verkistoj kiuj uzas novajn vortojn kutime precizigas iliajn signifojn en piednoto aŭ en aparta listo da neologismoj. Malofte verkisto proponas novan vorton, kiu portas neniun rilaton al iu ajn el la fontolingvoj de Esperanto.⁸

Ŝajne la fakto ke Esperanto estas pli dependa por sia evoluo de skribata mesaĝado ol de parola komunikado sufiĉas por malhelpi dialektformadon. La publikigo de vortaroj havas ankaŭ fortan normigan influon.

La fontolingvoj de Esperanto ne estas klare difinitaj. Ĉi-tiu temo estas grava tamen en rilato al la "dekkvina regulo" de la Fundamenta Gramatiko, kies unua parto tekstas:

La tiel nomataj vortoj fremdaj, t. e. tiuj, kiujn la plimulto de la lingvoj prenis el unu fonto, estas uzataj en la lingvo Esperanto sen ŝanĝo, ricevante nur la ortografion de tiu ĉi lingvo.

Ĉio-ĉi montras, ke en la viverao de Zamenhof (1859-1917) lingvistoj kaj la Esperanto-komunumo ĉiuj konsentis, ke Esperanto estas eŭropa lingvo. Per "la plimulto de la lingvoj" estis celita la plimulto de eŭropaj fontolingvoj. Ne malfacilas dedukti el primaraj⁹ kaj sekundaraj¹⁰ esploroj kiuj estas tiuj fontolingvoj¹¹: du ĝermanaj lingvoj (germana kaj angla), du slavaj (pola kaj rusa) kaj tri aŭ kvar latinidaj (franca, hispana, itala aŭ la portugala).¹²

En tutmondiĝanta mondo, kie la influo de la ne-eŭropaj lingvoj, pro sia nombro de parolantoj aŭ sia ekonomia signifo, senĉese kreskas, tutmondeca interpreto de la dekkvina regulo ankaŭ eblas. Ankaŭ tiam necesas distingi inter grandaj kaj malgrandaj lingvoj, kiel Zamenhof faris jam pri la eŭropaj lingvoj, ĉar li prenis el inter ili nur tiujn konsideritajn "gravaj civilizitaj" lingvoj.

Tiel kaŭzis min ekformi ilon, kiu, depende de la uzula elekto el tri diversaj kriterioj de graveco de lingvo, permesas determini kiun gradon de internacieco iu certa vorto havas.

En la Esperanto-versio de ĉi-tiu interaga programo unue estas kalkulita la grado de internacieco de vorto, laŭ la sep aŭ ok eŭropaj lingvoj menciitaj supre. En la angla versio tio ne okazas kaj la demando estas simple "Kiom internacia estas tiu vorto?" Tie kaj la 28 eŭropaj lingvoj kun minimume tri milionoj da parolantoj estas ekzamenataj kaj la 51 lingvoj en la mondo kun almenaŭ tri milionoj da parolantoj, se esti ankaŭ traduklingvoj en *Google Translate*.

Espereble, la programo helpas al la uzanto por gajni pli realecan ideon pri la kopiado de vortoj inter lingvoj kaj kiuj grupoj de lingvoj manifestas sin kiuj klare influas unu la alian, sed havas malmultan aŭ neniun afinecon kun aliaj lingvaj grupoj kiaj la anglo-latinida lingvogrupo.

Tiel inter eŭropanoj ekzistas sento pri internacieco de vortoj, ofte nur bazita sur ilia larĝa distribuiteco en la eŭropaj lingvoj. Kompreneble ekzistas internacia rekonateco de eŭropaj vortoj pro la lernado de fremdaj lingvoj ekster Eŭropo. Tamen, ĉi-tio kazas por tre limigita vortostoko. Se ni apartigas tion, tiam ŝajne la videbleco de eŭropaj vortoj estas multe malpli alta ol atendate.

Eĉ pli interese, tamen, estas ke ankaŭ ekzistas vortoj, kiuj penetris vere en ĉiujn angulojn de la lingva universo. Prenu la vorton *arsenalo*, kiu estas komuna ambaŭ en la ĉina (13 lingvoj kun 1,2 miliardoj da denaskaj parolantoj) kaj la araba (224 milionoj da denaskaj parolantoj). Sed tiale ĝi estas devena el la araba *Dar As-Šinā'a* (domo de konstruado) kaj penetris el tie en la italan kaj ĉinan. 85,1% de la monda loĝantaro scias "arsenalo" en sia propra lingvo. Se konsideri la gravecon de lingvoj, kaj tio estas farita en la programo de www.esp-evoluo.org, tiam ĝia grado de internacieco estas 90,7%. Por Eŭropo, kiu speco de grado de internacieco estas eĉ 100%.

⁷ cited form I.V. Arnold, whom I can't identify

⁸ krom se ĝi nomas ne-Eŭropan objekton aŭ kulturalan fenomenon

⁹ Celataj estas

3. "Fundamento de Esperanto", kiu en la unua renkontiĝo de esperantistoj rekonata kiel "tutmonda kongreso", en 1905 en Bulonjo ĉe Maro, estis aprobita kiel la netuŝebla bazo de Esperanto kaj postaj eldiroj, speciale de la iniciatinto L.L. Zamenhof mem, pri ĝia signifo.

4. la lingvoj en kiuj la "Unua Libro" (en kiu Esperanto estis publikigita) eldoniĝis en 1887 kaj postaj jaroj

¹⁰ Sekundaraj esploroj estas tiuj de Helmut Welger, *American Philosophical Society* kaj Alfred Michaux

¹¹ Tio aplikiĝas ĉefe al la kreado de novaj radikvortoj. Por la Universala Vortaro, kiu estas parto de la Fundamento, oni povas asigni ankaŭ Latinon fontolingvo.

¹² Tiu-ĉi listo preskaŭ plene koincidas kun la listo de tiel nomataj kontrollingvoj por la planlingvo Interlingua.

La primaraj kontrollingvoj estas la angla, franca, itala, hispana kaj portugala, el kiuj la hispana kaj portugala estas prenataj kiel unu lingvo. La sekundaraj kontrollingvoj estas la germana kaj rusa. Laŭ *la regulo de tri*, vorto akiras enprenrajton en Interlingua se ĝi enestas en minimume tri el la kvar primaraj kontrollingvoj, dum unu el aŭ ambaŭ sekundaraj kontrollingvoj povas anstataŭi primaran kontrollingvon. (vidu http://en.wikipedia.org/wiki/Interlingua_and_eligibility_of_international_words)

Kiel vortoj ankaŭ konkurencas pri internacia konateco, aperas ekz. el la sinonimoj *akumulatoro*, *baterio* kaj *pilo*. *Akumulatoro* en Eŭropo estas la plej internacia vorto (97,0%), dum tutmonde tiun honoron ricevas *baterio* (75,2%).

Ankaŭ por vortarscienca esplorado el ne-eŭropa perspektivo la ebloj estas senlimaj. Koneco de la latina alfabeto estas supozita. Por la tradukoj bazitaj sur *Google Translate* en preskaŭ ĉiuj kazoj la latina transskribo estas donita. Kie tio ne okazas, nome por la araba, la hebrea, la persa kaj Urduo plusendo estas enprogramigita al retejo kiu ja montras la transskribon.

Kompreneble, la tradukoj donitaj de *Google Translate* devas esti rigardataj atente. Tiucele la programo ankaŭ donas avertojn kaj klarajn instrukciojn.